

IVAN MIRNIK - ŽIVOTOPIS

Ono što je osobito impresivno kod Ivana Mirnika njegova je ogromna energija, koju ulaže kako u svoj rad tako i u međuljudske odnose. Od moje prve pojave u AMZ-u kao suradnika na znanstveno-istraživačkom projektu kojemu je tada bio voditelj pa do današnjeg dana, kroz njegov ured prodefilirali su kolege, poznanici, prijatelji i rodbina sa svih kontinenata – izuzev Antarktike – te iz nevjerojatnog broja zemalja. Ovako napamet sa sigurnošću mogu tvrditi da su numizmatički odjel AMZ-a u tih šest-sedam godina posjetili Britanci (Englezi i Škoti), Francuzi, Španjolci, Belgijanci, Nijemci, Austrijanci, Talijani, Poljaci, Slovenci, Mađari, Luksemburžani (!), Danci, Švedani, Grci i Turci iz Europe, zatim Amerikanci, Južnoafrikanci, Argentinci... Uz nevjerojatan broj Hrvata, naravno. Ono što je još fascinantnije je da Mirnik s gotovo svima njima komunicira na njihovim materinim jezicima – s Britancima, Amerikancima itd. na savršenom *British English*, s Nijemcima, Austrijancima itd. na savršenom austrijskom njemačkom, s Francuzima, Valoncima itd. na odličnom francuskom, s Talijanima na talijanskom itd. A sa Slovencima na slovenskom, kojeg poznaje (i) zbog svog porijekla. Takav nastup zaista posrami svakoga tko nije na toj razini (a ja na toj razini ne znam nikoga osim sâmog Mirnika). Među Mirnikovim prijateljima nalazio se i odnedavno pokojni Otto von Habsburg, s kojim je također komunicirao na redovitoj bazi (čak i e-mailom, kojeg je ovaj, gotovo stogodišnjak, najnormalnije koristio). To poznanstvo s »legitimnim«
carem K.u.K. monarhije Mirnik je, kao osvjedočeni austrofil, osobito cijenio iako se njime nikad nije hvalio.

Ta energija vidljiva u međuljudskim odnosima još je naglašenija u njegovom radu. Popis bibliografskih jedinica na sljedećim stranicama zastrašit će svakog arheologa – kako njihov broj (417 bibliografskih jedinica raspoređenih na 32 godine, dakle, nešto više od 13 godišnje!), tako i njihova raznovrsnost; naime, Mirnik je tijekom svoje karijere pisao o gotovo svim područjima numizmatike: od keltsko-barbarskog do novovjekovnog novca i medalja. No pisao je i o arheologiji željeznog doba, podmorskoj arheologiji, povijesti (osobito društvenoj), povijesti glazbe, genealogiji, heraldici, arhitekturi, o temama iz egiptologije i etruskologije... Vrijedi izdvojiti neke od najvrijednijih među njima (doktorski rad će biti opširnije opisan nešto kasnije), s ogradom da će ukratko spomenute biti, uz manje iznimke, samo *numizmatičke* rasprave. Već početkom karijere Mirnik, zajedno sa V. Vejvodom, objavljuje rezultate istraživanja izuzetno značajnog željeznodobnog lokaliteta Kaptol kod Požege (**1, 2, 3, 14, 23, 147**). Vrlo brzo, početkom 1980-ih, započinje i s objavljivanjem niza članaka u *VAMZ*-u sa zajedničkim nadnaslovom *Skupni nalazi novca iz Hrvatske*, na neki način nastavljajući Brunšmidovu seriju numeriranih članaka s istom tematikom (**66, 67, 73, 83, 111, 112, 135, 144, 194, 262, 344, 367, 413**). Toj seriji prethodilo je nekoliko nenumeriranih članaka s istom tematikom. Sredinom sedamdesetih godina 20. st. objavljuje pregled cirkulacije predrimskog novca na području bivše SFRJ na engleskom jeziku, koji je i danas često citiran u stranoj literaturi (**27**). Zajedno sa Z. Dukatom objavljuje i nekoliko pregleda ostava (**39, 40**), što je kulminiralo objavom njegovog doktorskog rada na engleskom jeziku 1981. godine (**59**). Godine 1984. zajedno sa Z. Dukatom objavio je (tada) unikatni rimski republikanski zlatnik Kvinta Kornuficija (**82**), tri godine kasnije i danas aktualan pregled cirkulacije tzv. novca mazinskog tipa, kako u ostavama tako i kao pojedinačnih nalaza (**107**), a 1988. g. pregled cirkulacije mletačkog novca u kontinentalnoj Hrvatskoj (**118**). U nizu članaka objavljenih u londonskom časopisu *The Medal* približio je engleskom govornom području prošlost i sadašnjost hrvatskog medaljerstva. Početkom 1990-ih objavio je monografiju posvećenu kovnici novca Nikole III. Zrinskog u Gvozdanskom, gdje je obradio kompletnu dostupnu povijesnu i arheološku građu koja rasvjet-

ljuje ovu temu iz hrvatske numizmatičke prošlosti (157). Iste godine objavljuje i skupne nalaze tzv. slavonskih banovaca, zapravo slavonskih denara, iz bogate zbirke AMZ-a (167). Tijekom 1990-ih objavio je, zajedno sa A. Šemrovom, bizantski novac u zbirci AMZ-a (221, 242, 345), značajne ostave keltskog novca iz Ribnjačke (sa P. Kosom) (225, 254) i Pokupskog (231), kao i unikatne srebrnjake hrvatskog bana Jana Vitovca kovane u Krapini (248, 266). Tijekom prvog desetljeća novog milenija objavljuje novac pronađen u starohrvatskim grobovima (284, 318), opsežne kataloge izložbi medalja koje se (u pravilu) čuvaju u AMZ-u (287, 299, 320, (sa T. Bilićem i M. Nađom) 417), kao i, zajedno sa H. Banom, monografsku obradu nalaza frizatika iz Čakovca (398). Godine 2011. urednikom je *Numizmatičkog priručnika i rječnika*, djela na čiju se objavu čekalo više desetljeća, a bez njegovog zalaganja ostalo bi zauvijek u rukopisu (405), a iste godine objavljuje, zajedno sa P. Kosom, ostavu keltskog novca iz Križovljana, u kojoj nudi novu dataciju ovog tipa istočnonoričkih srebrnjaka (413). Ovaj letimičan pregled bibliografije I. Mirnika otkriva njegove interese unutar numizmatike: ostave novca kroz sva razdoblja, cirkulacija novca u određenim razdobljima ili na ograničenim teritorijalnim cjelinama te hrvatsko medaljerstvo. Na svim ovim poljima ostavio je iza sebe imponantnu bibliografiju, a njegovo ime nezaobilazno je u popisima bibliografija autora koji se bave tom tematikom. Od osobitog je značaja činjenica da je objavljivao na brojnim svjetskim jezicima, ponajviše engleskom i njemačkom, nešto rjeđe na talijanskom, tako da je njegov rad dostupan mnogo većem broju zainteresiranih čitatelja. Pomalo je neoprostivo da se u ovom, uistinu kratkom, pregledu nisam dotaknuo i ostalih tema o kojima je I. Mirnik objavljivao radove, no zbog nedostatka prostora, ali i znanja, preostaje mi samo da zainteresiranog čitatelja uputim na kompletan popis bibliografije koji je dio ovog rada. Konačno, dok pišem ove retke I. Mirnik objavio je još jedan katalog suvremene medalje, retrospektivu vrsnog hrvatskog kipara Stjepana Divkovića (zajedno sa T. Bilićem i M. Nađom). Taj podatak pokazuje kako je njegova bibliografija koju objavljujemo u nastavku ovog rada već pomalo zastarjela (uostalom, ako će poštivati svoj prosjek, do kraja godine izaći će mu još 9 radova!).

Čak i letimičan pogled na numizmatičku bibliografiju I. Minika jasno pokazuje da je količina objavljenog numizmatičkog materijala golema. Kada Mirnikovoj bibliografiji pridružimo Brunšmidovu, a onda i radove D. Rendića-Miočevića, Z. Dukat, H. Göricke-Lukić, M. Bonačić Mandinić i T. Šeparovića, kao i niza drugih autora, arheologa i numizmatičara-amatera (kako hrvatskih tako i stranih), onda postaje jasno da je hrvatska numizmatika ponudila stručnoj javnosti golemu količinu arheološkog materijala na razmatranje. Tomu u prilog govore i članci objavljeni u ovom broju *Vjesnika*. Situacija je, naravno, daleko od idealne; u prvom redu nedostaje sintetički pregled toga materijala te njegovo uvrštavanje u opću arheološku sliku Hrvatske, ali sličan zaključak može se primijeniti i na ostale grane arheologije, na (gotovo) sva razdoblja te na (gotovo) sve tipove materijala. Arheologija je, kao i ostale znanosti, u stalnom razvitku i nikada se neće moći izreći konačna riječ o povijesnim tijekovima, odnosno o ulozi arheoloških nalaza u općoj povijesnoj slici društvenog razvitka. Ovih nekoliko apologetskih redaka napisao sam zbog čestog isticanja da hrvatska numizmatika nije doprinijela u jednakoj mjeri razvitku arheologije u odnosu na neke druge grane arheološke znanosti – činjenice govore suprotno od dojma, a rad I. Mirnika jedna je od najsnažnijih činjenica koji potkrepljuju moju tezu.

Druga impresivna osobina I. Mirnika njegova je jednostavnost i neopterećenost titulama i funkcijama. Tome opet mogu posvjedočiti vlastitim primjerom. Naime, nakon više od godine dana svakodnevnih dolazaka u AMZ kako bih radio u numizmatičkom odjelu – a s Mirnikom sam dijelio muzejski depo numizmatike koji je prilagođen svakodnevnom radu na materijalu

– još uvijek nisam znao da je moj nadređeni, primjerice, zamjenik direktora AMZ-a! A i taj podatak nisam saznao od njega, već su mi ga priopćili drugi kolege. Da je zamjenik glavnog urednika i tehnički urednik VAMZ-a znao sam iz impresuma tog muzejskog časopisa; da je muzejski i znanstveni savjetnik također nisam saznao od njega; da je voditelj jedinog znanstveno-istraživačkog numizmatičkog projekta u RH saznao sam od kolega numizmatičara; od njega samog jedino sam saznao da je imenovan matičarem za arheologiju, a i taj podatak mi je priopćio riječima iz kojih je jasno koliko mu je bilo stalo do nove funkcije: »sada konačno imam ovlasti vjenčavati ljude!«

Rođeni Zagrepčanin, po ocu iz Celja, po majci iz ugledne zagrebačke obitelji Alexander židovskog podrijetla, I. Mirnik na svijet je došao 1942. godine, u vremenu kada je, njegovim riječima, »svijet zastrla tama«. Sin je dvoje uglednih znanstvenika: otac Mirko bio je profesor na Zagrebačkom sveučilištu i kemičar svjetskog glasa, a majka Katarina, također kemičarka, ništa manje stručna od svojeg supruga. Prirodne znanosti ga ipak nisu privlačile; nakon studija arhitekture upisuje i završava arheologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, koja je do danas, kroz prizmu numizmatike, ostala njegova primarna profesionalna djelatnost.

Već je njegov diplomski rad pokazao u kojem smjeru će se njegov stručno-znanstveni rad dalje odvijati. Diplomirao je na obradi numizmatičke zbirke sisačkog muzeja, koja danas, nažalost, više ne postoji, pa je njegov rad jedini dokument koji detaljno svjedoči o naravi te zbirke. Niti na sljedećoj instanci znanstvenog napredovanja nije se odmaknuo od muzeologije i numizmatike. Njegov magistarski rad, obranjen na Zagrebačkom sveučilištu, obrađuje hrvatske numizmatičare kroz povijest, kao i dio stalnog postava Numizmatičke zbirke AMZ-a. Konačno, njegov doktorski rad, u kojem je obradio ostave novca na području bivše Jugoslavije od prve pojave novca na ovim prostorima do novog vijeka, obranjen je na uglednom londonskom arheološkom institutu (danas dio UCL) te je objavljen u serijskoj publikaciji BAR International Series u Oxfordu 1981. godine. Do danas je to vjerojatno najcitiraniji numizmatički rad potekao iz pera nekog hrvatskog autora, a njegova citiranost u stranim publikacijama teško će biti nadmašena u bliskoj budućnosti te je osnova za svaki daljnji rad na ostavama novca na području zapadnog Balkana. Mirnikov mentor u Londonu bio je Richard Reece, čije ime svim numizmatičarima izaziva veliko poštovanje. Naime, to je istraživač koji je u svojim radovima postavio osnove moderne numizmatike s velikim naglaskom na statističku obradu arheološko-numizmatičkih nalaza. Njegova metodologija obrade pojedinačnih nalaza iz sustavnih arheoloških istraživanja danas se naveliko koristi u suvremenoj numizmatičkoj znanosti te je osnova svim drugim modernijim metodološkim postupcima. Unatoč tome, Mirnik je u svojem radu uvijek bio krajnje skeptičan prema statistici te je slijedio svoj nešto konzervativniji put. Do današnjeg dana Reece je u stalnom i redovitom kontaktu sa svojim nekadašnjim doktorandom – nekoliko puta godišnje njegovo opširno pismo stigne na Mirnikovu adresu u Zagreb, a u njemu se može pročitati dugačak opis aktivnosti, privatnih i službenih, protkan karakterističnim britanskim humorom, koje ovaj znameniti numizmatičar, iako u visokim godinama, uspije obaviti tijekom godine. Drugi član komisije za obranu Mirnikova doktorskog rada u Londonu bio je Michael Crawford, također slavno ime antičke numizmatike, čiji je katalog rimskog republikanskog novca i danas osnovna literatura za sve one koji se bave tim područjem numizmatike. Koliko ta dvojica znamenitih numizmatičara cijene svog nekadašnjeg doktoranda svjedoči i činjenica da su obojica poslali svoj prilog u ovaj broj *VAMZ*-a posvećen I. Mirniku.

Nakon kratkog boravka u konzervatorskom zavodu (1971.-1973.), gdje se, između ostalog, kao jedan od pionira bavio podvodnom arheologijom, Mirnik se zapošljava kao kustos na Numizmatičkoj zbirci AMZ-a (kao što sam voli istaknuti, na datum 1. aprila!). U trenutku

njegova dolaska zbirka je bila u procesu reformiranja, nakon što su je D. Rendić-Miočević i Z. Dukat dopremili u prostorije AMZ-a iz bankovnog trezora u obližnjoj Praškoj ulici 1966. godine, slavne prošlosti, gotovo nepostojeće sadašnjosti i krajnje upitne budućnosti. O samoj numizmatičkoj zbirci AMZ-a ne treba na ovom mjestu trošiti previše riječi; dovoljno je istaknuti da ona svojom brojnošću i značajem spada među desetak najvažnijih numizmatičkih zbirki na svijetu. Također, o Mirnikovim prethodnicima na mjestu kustosa zbirke mnogo je pisano – napose o Josipu Brunšmidu, čiji period u Muzeju sam Mirnik naziva »zlatnim dobom AMZ-a«. O Brunšmidu je više puta pisao i sam Mirnik, a osobito je zanimljiva za našu kulturnu povijest polemika između Brunšmida i Kršnjavog oko rušenja Bakačeve kule. Brunšmidov doprinos hrvatskoj arheologiji i numizmatiki najbolje je opisao u sjajnom eseju Stojan Dimitrijević 1981. godine. No niti Brunšmidovi prethodnici Mijat Sabljar i Šime Ljubić, a osobito ovaj posljednji, nisu napustili AMZ bez bogatog doprinosa numizmatiki. Ako je Brunšmidovo doba »zlatno doba« AMZ-a, a samim time i numizmatičke zbirke, »srebrni naraštaj« predstavljaju akademik Duje Rendić-Miočević, Zdenka Dukat i sâm Ivan Mirnik. Kao treći numizmatičar-direktor AMZ-a (nakon Ljubića i Brunšmida), D. Rendić-Miočević bio je također znanstvenik svjetskog glasa, član JAZU. Početkom 1980-ih direktorica AMZ-a bila je i Zdenka Dukat, kao četvrti numizmatičar na tom uglednom položaju.

Mirnikovom inicijativom i neiscrpnom energijom numizmatička zbirka AMZ-a postala je među najjačim zbirkama modernih i suvremenih hrvatskih medalja u zemlji, a on je, rastući zajedno sa zbirkom, postao vrlo cijenjeni stručnjak na području medaljerstva te, naposljetku, profesor na poslijediplomskom studiju sitne plastike Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu.

Tijekom svoje bogate karijere Mirnik je također sudjelovao na većem broju arheoloških istraživanja. Među njima valja istaknuti Danilo Gornje, gdje je stekao sva osnovna terenska iskustva pod strogim vodstvom D. Rendića-Miočevića, zatim Dioklecijanovu palaču, gdje je bio dio američko-hrvatske ekipe, Kaptol kod Požege (kojeg je istraživao zajedno sa V. Vejvodom) te Švicu kod Otočca 1976. godine, za koju često kaže da je jedina ostava novca za koju je 100% siguran da je kompletna, jer je iskopana pod nadzorom arheologa-numizmatičara.

Vrijedi navesti još nekoliko Mirnikovih osobina i aktivnosti koje upotpunjuju sliku o njegovoj ličnosti: veliki je štovatelj umjetničkog opusa Milke T(e)rmine i dopredsjednik Društva poklonika Milke Trnine; bio je dugogodišnji član Družbe Braće hrvatskog zmaja, iz kojeg je otišao, kako sam kaže, zbog promašene selekcije novih članova; također, bio je dugogodišnji aktivni član Hrvatskog arheološkog društva, iz kojeg je istupio još 1980-ih godina zbog inertnosti i ignorancije prilikom devastacije pulske Arene podzemnim adaptacijama te izgradnje solinske zaobilaznice; gorljivi je protivnik »lažnih Frankopana« i aktivni rušitelj mita o njihovom pravu na nasljedstvo te slavne hrvatske plemićke obitelji (njegov metodičan i pragmatičan pristup ovom problemu vrhunski je primjer primjene znanstvene metodologije u raskrinkavanju povijesnih krivotvorina); jedan je od inicijatora i autora postava planiranog muzeja posvećenom vrsnom hrvatskom medaljeru Ivi Kerdiću u njegovom rodnom Davoru. Istupanja iz nekolicine organizacija kojima je uvelike pridonio svojim aktivnostima pokazuje njegovu dosljednost i beskompromisnost. Već sam spomenuo da je Mirnik pravi pravcati austrofil – zapravo vjerojatno je među rijetkim istinskim austrofilima 21. stoljeća. Nije to, međutim, jednostavno (uvijek anakrona) nostalgija za prošlošću: Mirnik je nostalgičan za, kako sam piše, civiliziranim svijetom »koji je vjerovao da fanatizma, rasizma i rata više ne će biti«, za austrijskom *koiné* (*Felix Austria*) uništenom i bačenom u ropotarnicu povijesti 1918. godine.

U tom kontekstu vrijedi spomenuti da Napoleona I, kojeg često spominje u negativnom kontekstu, uobičajeno oslovljava s »uzurpator Bonaparte« te ga ponajviše proziva zbog ukidanja Mletačke i Dubrovačke Republike.

Ovaj kratki osvrt na prvih sedamdeset godina života Ivana Mirnika proizašao je iz pera autora koji slavljenika osobno poznaje nešto manje od jednog desetljeća. Utoliko u njemu nema pretenzija prema potpunosti ili nekom sveobuhvatnom analizom; kroz nekoliko osnovnih biografskih, karakternih i profesionalnih crtica pokušao sam čitatelju dočarati tko je Ivan Mirnik – u čemu bi i mnogo vještije pero od mojega sigurno zakazalo – a one koji ga poznaju bolje od mene (osobno i profesionalno) pozivam da u nekoj budućoj prigodi dostojnije predstave ovog izuzetnog čovjeka i znanstvenika.